

POSTANOWIENIE

Dnia 30 grudnia 2015 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSA w SO Arkadiusz Lisiecki
Sędziowie:	SSO Jarosław Gołębiowski (spr.) SSR del. Aleksandra Szymorek - Wąsek
Protokolant:	Paulina Neyman

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 grudnia 2015 roku

sprawy z wniosku M. R. (1)

z udziałem J. R.

o podział majątku wspólnego

na skutek apelacji obu stron

od postanowienia Sądu Rejonowego w Belchatowie z dnia 18 sierpnia 2015 roku, sygn. akt I Ns 845/13

postanawia:

1. z apelacji uczestnika zmienić zaskarżone postanowienie w punktach:

a) **drugim w ten sposób, że uchylić rozstrzygnięcie o ustaleniu nierównych udziałów w majątku wspólnym;**

b) **czwartym w ten sposób, że zasądzoną od wnioskodawczyni M. R. (1) na rzecz uczestnika J. R. kwotę 102.268 złotych podwyższyć do kwoty 170.000 (sto siedemdziesiąt tysięcy) złotych płatnej w dwóch ratach: pierwsza w kwocie 100.000 (sto tysięcy) złotych do dnia 30 lipca 2016 roku oraz druga w kwocie 70.000 (siedemdziesiąt tysięcy) złotych do dnia 30 kwietnia 2017 roku z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat;**

c) **szóstym w ten sposób, że ustalić, iż każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie;**

2. oddalić apelację wnioskodawczyni w całości oraz apelację uczestnika w pozostałej części;

3. ustalić, iż każdy z uczestników ponosi koszty postępowania odwoławczego związane ze swoim udziałem w sprawie.

SSA w SO Arkadiusz Lisiecki

SSO Jarosław Gołębiowski SSR del. Aleksandra Szymorek - Wąsek

Na oryginale właściwe podpisy

Sygn. akt II Ca 803/15

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie I Ns 845/13 Sąd Rejonowy w Bełchatowie po rozpoznaniu sprawy z wniosku M. R. (1) z udziałem J. R. o podział majątku wspólnego:

1. ustalił, że w skład majątku wspólnego byłych małżonków M. R. (1) i J. R., których wspólność ustawowa małżeńska ustała z dniem 21 maja 2013 r. wskutek wyroku Sądu Okręgowego w Piotrkowie Tryb. z dnia 29 listopada 2012 r. wydanego w sprawie I C 1178/11 rozwiązującego małżeństwo przez rozwód wchodzi prawo własności zabudowanej nieruchomości położonej w miejscowości D. gmina B. oznaczonej w ewidencji gruntów numerem działki (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Bełchatowie urządzona jest księga wieczysta o numerze (...) o wartości 431.300,00 zł;
2. ustalił, że udział w majątku wspólnym wnioskodawczyni M. R. (1) wynosi 7/10 części, zaś uczestnika J. R. 3/10 części;
3. dokonał podziału majątku wspólnego M. R. (1) i J. R. w ten sposób, że składnik majątkowy wymieniony w punkcie 1 przyznał na wyłączną własność wnioskodawczyni M. R. (1), córki D. i K.;
4. tytułem spłaty zasądził od wnioskodawczyni M. R. (1) na rzecz uczestnika J. R. kwotę 102.268,00 zł, płatną w terminie 9 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności;
5. nakazał pobrać od uczestnika J. R. na rzecz Skarbu Państwa -Sądu Rejonowego w Bełchatowie kwotę 176,97 zł tytułem części nieuiszczonych w sprawie wydatków na poczet opinii biegłego;
6. zasądził od wnioskodawczyni M. R. (1) na rzecz uczestnika J. R. kwotę 997,58 zł tytułem zwrotu części kosztów postępowania, zaś w pozostałym zakresie ustalił, że każda ze stron ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie.

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły przytoczone poniżej ustalenia i zarazem rozważania Sądu Rejonowego:

M. R. (1) i J. R. związek małżeński zawarli w dniu 21 września 2002 r. Wyrokiem z dnia 29 listopada 2012 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim w sprawie I C 1178/11 rozwiązał przez rozwód ten związek małżeński. Wyrok uprawomocnił się 21 maja 2013 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim rozwiązał związek małżeński stron z winy uczestnika J. R.. Wina uczestnika polegała na tym, że w czasie trwania małżeństwa nie przejawiał chęci podjęcia zatrudnienia pomimo tego, że M. R. (1) sfinansowała mu kurs na koparko-ładowarkę oraz deklarowała chęć udzielenia pomocy w znalezieniu pracy. To na wnioskodawczyni spoczywał w całości ciężar finansowy utrzymania domu stron i była ona bezsilna wobec zachowania uczestnika, który nie przejawiał gotowości podjęcia zatrudnienia.

Dnia 4 lipca 2003 r. strony nabyły udziały po 1/2 części we własności użytkowania wieczystego nieruchomości położonej Ł. stanowiącej działkę nr (...), dla której w Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi urządzona jest księga wieczysta KW Nr (...). Uczestnik nabył swój udział w drodze zamiany zaś wnioskodawczyni nabyła swój udział ze swojego majątku odrębnego.

W czasie trwania małżeństwa dnia 19 lutego 2008 r. strony nabyły na prawach wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej nieruchomości położoną w D. gmina B. oznaczoną w ewidencji gruntów jako działka (...) o powierzchni (...) ha. Na przedmiotowej działce strony w trakcie trwania małżeństwa wybudowały dom mieszkalny, jednorodzinny, wolnostojący. Dla nieruchomości tej w Sądzie Rejonowym w Bełchatowie urządzona jest księga wieczysta KW Nr (...).

Połowę pieniędzy na zakup działki oraz na budowę domu wnioskodawczyni pożyczyła od swoich rodziców. Do chwili obecnej pożyczki te nie zostały przez nią spłacone.

Wartość tej nieruchomości na dzień ustania wspólności majątkowej między stronami a stanu aktualnego wynosi 431.300 zł. Stan nieruchomości obejmował takie elementy jak zabudowa kuchni z wyposażeniem, szafy wnekowe, wyposażenie łazienki, istniejące ogrodzenie i stan zagospodarowania działki na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej między stronami.

Na budowę domu mieszkalnego strony zaciągnęły kredyt hipoteczny obciążający nieruchomości położoną w D. w (...). Od sierpnia 2011 r. ratę kredytu w wysokości 991,27 zł spłacała w całości wnioskodawczyni M. R. (1).

Po ustaniu wspólności majątkowej małżeńskiej wnioskodawczyni spłaciła raty kredytu hipotecznego w łącznej wysokości 20.862,77 zł.

Rachunek bankowy o numerze (...) w (...) został zamknięty dnia 24 października 2011 r. na wniosek M. R. (1) z dnia 31 sierpnia 2011 r.

Dnia 14 stycznia 2015 r. wnioskodawczyni M. R. (1) zaciągnęła pożyczkę u swojej matki K. S. (1) w kwocie 50.000 zł na zakup, otwarcie działalności gospodarczej - gabinetu stomatologicznego w B..

Strony małżeństwem były od 2002 roku. Do 2005 r. uczestnik J. R. prowadził osobistą działalność gospodarczą w zakresie transportu oraz montażu armatury łazienkowej i serwisu. Po tej dacie nie podjął żadnej pracy zarobkowej. W 2003 r. stronom urodził się syn M.. Uczestnik zajmował się dzieckiem w okresie 2003-2004 roku. Z przedszkola regularnie odbierała M. R. (2) matka uczestnika H. R. (1).

Obie strony zajmowały się odprowadzaniem i zabieraniem dziecka ze szkoły.

Od 2005 r. wnioskodawczyni prowadzi działalność gospodarczą w zakresie usług stomatologicznych. Od początku do chwili obecnej nikogo nie zatrudnia i pracuje sama.

Od 2005 r. uczestnik J. R. zaczął jeździć z wnioskodawczynią z Ł. do B.. Przez krótki okres czasu pomagał wnioskodawczyni przy pracach w gabinecie stomatologicznym. Do 2010 r. uczestnik jeździł z wnioskodawczynią do B..

Uczestnik nie był zatrudniony jako pracownik w gabinecie stomatologicznym wnioskodawczyni. Do 2008 r. był zarejestrowany jako osoba bezrobotna w Powiatowym Urzędzie Pracy Ł.. Następnie został przypisany do ubezpieczenia zdrowotnego wnioskodawczyni.

W 2007 r. uczestnik J. R. odbył kurs na koparko-ładowarkę. Po ukończeniu kursu uczestnik nie poszukiwał pracy w zakresie obsługi takiego sprzętu.

W okresie od 1 października 2011 r. do 30 listopada 2011 r. uczestnik J. R. zatrudniony był w Sklepie (...) spółka cywilna (...) w Ł.. Od 5 grudnia 2011 r. do 25 maja 2013 r. uczestnik był zatrudniony w Firmie (...) w Ł..

W czasie budowy domu mieszkalnego w D. uczestnik J. R. sporadycznie wykonywał prace porządkowe na terenie nieruchomości, zamawiał materiały budowlane w hurtowni. Uczestnik samodzielnie położył płytki w garażu i pomieszczeniu gospodarczym, pomagał przy budowie fundamentu, wykonał ogrodzenie balkonu. Uczestnik wykonał nadto wspólnie z ojcem wnioskodawczyni ocieplenie domu.

Z pieniędzy uzyskiwanych z gabinetu dentystycznego wnioskodawczynie płaciła alimenty obciążające uczestnika na jego syna z pierwszego małżeństwa.

Sąd Rejonowy zważył, iż zgodnie z art. 31 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje pomiędzy małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa małżeństwa obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich.

Wspólność majątkowa między stronami ustała z dniem 21 maja 2013 r., kiedy to uprawomocnił się wyrok orzekający między stronami rozwód.

W trakcie trwania małżeństwa stron ich stosunki majątkowe podlegały ustawowej wspólności majątkowej i były regulowane przez art. 31-46 k.r.o.

W myśl art. 46 k.r.o. od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku który był nią objęty, jak również do podziału tego majątku stosuje się odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego i dziale spadku. Odesłanie to odnosi się do grupy przepisów normujących podział majątku w sferze materialnoprawnej tj. art. 1035-1046 Kodeksu cywilnego. Na mocy art. 567 §3 k.p.c. również przepisy postępowania o dziale spadku mają odpowiednie zastosowanie do postępowania o podział majątku dorobkowego. Kolejne odesłanie przewiduje art. 1035 k.c., który do wspólności majątku spadkowego i dziale spadku nakazuje odpowiednie stosowanie przepisów o współwłasności w częściach ułamkowych.

Stosownie do art. 618 §1 k.p.c. w zw. z art. 467 §3 k.p.c. oraz do art. 686 k.p.c. w postępowaniu o podział majątku wspólnego sąd rozstrzyga także spory o prawo własności, jak również wzajemne roszczenia współwłaścicieli z tytułu posiadania rzeczy oraz z tytułu pobranych pożytków i innych przychodów, poczynionych na majątek nakładów i spłaconych długów.

Wskazane odesłania powodują, że przedmiotem podziału majątku dorobkowego dokonywanego przez sąd powinien być cały majątek objęty wspólności ustawową, a jego skład i wartość ustala sąd.

Ponadto na podstawie art. 567 §1 k.p.c. w postępowaniu o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności majątkowej między małżonkami sąd rozstrzyga także o żądaniu ustalenia nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz o tym, jakie wydatki, nakłady i inne świadczenia z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego lub odwrotnie podlegają zwrotowi.

Ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym może z ważnych powodów zażądać każdy z małżonków, wnosząc by ustalenie udziałów w majątku wspólnym nastąpiło z uwzględnieniem stopnia, w którym każdy z nich przyczynił się do powstania tego majątku (art. 43 §2 k.r. i o.).

Zgłoszone przez wnioskodawczynię roszczenie o ustalenie nierównych udziałów w majątku wspólnym Sąd uznał za uzasadnione.

Warunkiem ustalenia nierównych udziałów jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, a mianowicie istnienia ważnych powodów oraz przyczynienia się małżonków do powstania majątku wspólnego w różnym stopniu. Przez ważne powody rozumie się takie okoliczności, które oceniane z punktu widzenia zasad współżycia społecznego sprzeciwiają się przyznaniu jednemu z małżonków korzyści z tej części majątku wspólnego, do powstania której ten małżonek nie przyczynił się.

Wnioskodawczynie wykazała, że to ona w większej części przyczyniała się do powstania majątku wspólnego, przede wszystkim w postaci pracy zarobkowej. Uczestnik od 2005 r. nie brał czynnego udziału w powstawaniu majątku wspólnego. Uczestnik jedynie częściowo brał udział w osobistym wykonywaniu prac budowlanych przy budowie domu mieszkalnego w D.. To wnioskodawczynie swoimi osobistymi staraniami, a także staraniami członków jej rodziny głównie przyczyniała się do powstania majątku wspólnego.

Sąd uznał, że w sprawie zachodziły ważne powody ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym, w szczególności biorąc pod uwagę całokształt postępowania małżonków w czasie trwania wspólności majątkowej w zakresie wykonywania ciężących na nich obowiązków względem rodziny, którą przez swój związek założyli. Sąd uznał, że uczestnik J. R. nie wypełnił w równym stopniu według swoich sił, możliwości zarobkowych i majątkowych obowiązków wynikających z art. 27 k.r. i o. i przyczyniał się do powstania majątku wspólnego w takim stopniu w jakim robiła to wnioskodawczyni M. R. (1).

Warto również wskazać, że przy ocenie, w jakim stopniu każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego, uwzględnia się także nakład osobistej pracy przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym (art. 43 §3 k.r. i o.). W tym zakresie oboje małżonkowie wypełniali te obowiązki. Uczestnik J. R. do czasu ukończenia przez wspólnego syna stron trzech lat i rozpoczęcia przez niego edukacji w przedszkolu zajmował się w większym stopniu opieką nad dzieckiem. Jednakże powyższa opieka nie była wyłączna; opiekę tę w tym okresie sprawowali również dziadkowie ojczyści i macierzyści M. R. (2), czemu uczestnik nie zaprzeczał. Stosownie do art. 43 §3 k.r.o. przy ocenie, w jakim stopniu każdy z małżonków przyczynił się do powstania majątku wspólnego, uwzględnia się także nakład osobistej pracy przy wychowaniu dzieci i we wspólnym gospodarstwie domowym. Faktem jest, że uczestnik w czasie trwania małżeństwa zajmował się wychowaniem syna, lecz nie czynił tego sam. Nadto nie prowadził sam gospodarstwa domowe bez pomocy ze strony wnioskodawczyni, która dzieliła swoje obowiązki między prowadzenie działalności gospodarczej i uzyskiwaniu jak najwyższych dochodów a prowadzenie domu i wychowywanie syna. Potwierdziły to zeznania świadków obu stron, którym Sąd dał wiarę w zakresie przywołanym w stanie faktycznym niniejszego uzasadnienia.

Sąd nie wziął pod uwagę twierdzeń uczestnika, iż po 2005 r. również pracował wspólnie z wnioskodawczynią wożąc ją do B. i pomagając w gabinecie stomatologicznym. Uczestnik nie zawarł wówczas żadnej umowy z wnioskodawczynią a ustne porozumienie w tym zakresie między stronami związane było z próbą jakiegokolwiek zaangażowania uczestnika w wykonywanie jakiegokolwiek pracy. Fakt niezadowolenia wnioskodawczyni z braku zatrudnienia uczestnika potwierdza także fakt, iż w 2007 r. uczestnik J. R. odbył kurs na koparko-ładowarkę, który miał zwiększyć kwalifikacje uczestnika i możliwości zdobycia przez niego pracy. Te okoliczności wzięły nadto pod uwagę Sąd Okręgowy w Piotrkowie Tryb. i Sąd Apelacyjny w Łodzi, które to Sądy przyjęły winę uczestnika w rozkładzie pożycia małżeńskiego wynikającą z nie przejawianiu przez uczestnika chęci podjęcia zatrudnienia.

Biorąc pod uwagę, że małżeństwo stron trwało od 21 września 2002 r. do 21 maja 2013 r., zaś uczestnik zarobkowo pracował do 2005 r. Sąd uznał, dokonując podziału majątku wspólnego Sąd przyjął, że wnioskodawczyni M. R. (1) przysługuje udział w majątku wspólnym w wysokości 7/10 części, zaś uczestnikowi J. R. w wysokości 3/10 części.

Wobec tego, że strony nie doszły do porozumienia zasadnym było przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego do spraw szacunku nieruchomości w zakresie ustalenia wartości zabudowanej nieruchomości.

W tym zakresie w pełni na walor wiarygodności zasługiwała niekwestionowana co do zasady opinia biegłego z zakresu szacowania nieruchomości, który ustalił wartość tego prawa mając na uwadze rynek lokalny i panujące na nim ceny na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej. Biegły w swej opinii ujął takie elementy jak zabudowa kuchni z wyposażeniem, szafy wnękowe, wyposażenie łazienki, istniejące ogrodzenie i stan zagospodarowania działki na dzień ustania wspólności majątkowej małżeńskiej między stronami. Elementy te jako trwale związane z nieruchomością nie podlegały odrębnemu rozliczeniu, lecz należało je uwzględnić w wycenie nieruchomości, której są przynależnościami.

W zakresie tej nieruchomości zasadnym było zgodnie z wolą stron przyznanie jej wnioskodawczyni, która cały czas zamieszkuje w tym domu mieszkalnym i ponosi koszty jego utrzymania i spłacania obciążającego nieruchomość kredytu hipotecznego.

Stosownie do art. 567 §3 k.p.c. oraz do art. 684 k.p.c. w postępowaniu o podział majątku wspólnego skład majątku ustala Sąd ustala skład i wartość majątku podlegającego podziałowi. Wartość tych składników ustala się według

stanu na dzień ustania wspólności majątkowej i według cen obowiązujących w chwili zamknięcia rozprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie IV CSK 429/09, opubl. LEX nr 678022).

Zatem wartość nieruchomości położonej w D. należało przyjąć według stanu na dzień 21 maja 2013 r. a cen obowiązujących z chwili orzekania.

Wnioskodawczyni zgłosiła nakłady i wydatki z majątku odrębnego na majątek wspólny. Wskazać należy, że wykazanie tych nakładów i wydatków co do zasady i wartości spoczywało na stronach, gdyż roszczenie o zwrot nakładów w sprawie o podział majątku na charakter procesowy.

Zgodnie bowiem z art. 45 §1 k.r.o. każdy z małżonków powinien zwrócić wydatki i nakłady poczynione z majątku wspólnego na jego majątek osobisty, z wyjątkiem wydatków i nakładów koniecznych na przedmioty majątkowe przynoszące dochód. Może żądać zwrotu wydatków i nakładów, które poczynił ze swojego majątku osobistego na majątek wspólny. Nie można żądać zwrotu wydatków i nakładów zużytych w celu zaspokojenia potrzeb rodziny, chyba że zwiększyły wartość majątku w chwili ustania wspólności.

Zgodnie z ustalonym stanowiskiem judykatury, aprobowanym także w piśmiennictwie, przy szacowaniu składników majątku wspólnego należy uwzględnić obciążenia zmieniające rzeczywistą wartość tych składników, w tym obciążenia o charakterze prawnorzeczowym, za które ponosi odpowiedzialność każdorazowy właściciel nieruchomości, a zwłaszcza obciążenie hipoteką. Wartość tych obciążeń odlicza się zarówno przy ustalaniu składników majątku wspólnego, jak i przy zaliczaniu wartości przyznanej jednemu z małżonków nieruchomości na poczet przysługującego mu udziału w majątku wspólnym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2011 r. w sprawie I CSK 41/11, opubl. LEX Nr 1101323, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 października 2000 r. w sprawie II CKN 611/99, opubl. M. Prawn. 2001, nr 2, str. 93 i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 29 września 2004 r. w sprawie II CK 538/03, opubl. LEX nr 137537, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2008 r. w sprawie III CZP 68/09, opubl. OSNC 2009, nr 7-8, poz. 99). Stanowisko to nie narusza zasady, że podział majątku wspólnego obejmuje aktywa (patrz: postanowienie Sądu Najwyższego 7 Sędziów z dnia 5 grudnia 1978 r. w sprawie III CRN 194/78, opubl. OSNC 1979 r. Nr 11 poz. 207).

Sąd uznał, że wnioskodawczyni jedynie częściowo udowodniła poczynienie nakładów i wydatków z majątku odrębnego na majątek wspólny. Nie ulega wątpliwości, że wnioskodawczyni dokonała nakładów na nieruchomość w D. poprzez spłatę rat kredytu hipotecznego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej, to jest po 21 maja 2013 r. Suma rat kredytu spłaconych po 21 maja 2013 r. wyniosła 20.862,77 zł. Sąd nie wziął pod uwagę w rozliczeniu nakładów alimentów płaconych na syna uczestnika z pierwszego małżeństwa, tj. O. R. (1), albowiem płatność tych alimentów w czasie trwania małżeństwa nastąpiła z majątku wspólnego stron dobrowolnie i za zgodą obu stron.

W toku postępowania o podział majątku wspólnego przyjmuje się jako zasadę, iż rozliczeniu podlega całość stosunków majątkowych między małżonkami według stanu na dzień ustania wspólności; przedmiot podziału stanowi zaś majątek z daty dokonywania podziału. Sąd miał przy tym na uwadze stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 lutego 2012 r. w sprawie I CNP 25/11 (opubl. LEX nr 1131108) i przedstawioną tam metodologię ustalenia dopłaty w przypadku poczynienia nakładów z majątku osobistego na majątek wspólny.

Kierując się powyższymi dyrektywami Sąd uznał, iż łączna wartość całego majątku wspólnego podlegającego podziałowi stanowi kwotę 431.300 zł, to jest wartość nieruchomości w D.. Sąd nie ustalił innego majątku podlegającego podziałowi; w szczególności nie wchodziły środki zgromadzone na rachunku bankowym w (...), który został zamknięty dnia 24 października 2011 r., a zatem jeszcze przed ustaniem wspólności majątkowej.

Od tak ustalonej wartości majątku wspólnego Sąd odjął wartość nakładów poczynionych przez wnioskodawczynię i ustalił wartość netto tego majątku wspólnego (431.300 zł - 20.862,77 zł = 410.437,23 zł) z czego dla wnioskodawczyni przypada 7/10 części tj. 287.306,07 zł, zaś dla uczestnika 3/10 tj. 123.131,16 zł. Następnie Sąd dokonał obliczenia wartości należnych dopłat przez porównanie wartości uzyskanych w rzeczywistości składników majątku z wysokością

udziału w wartości netto majątku wspólnego, co sprawia, że małżonek, który otrzymał składniki majątku o większej wartości zobowiązany jest do dokonania spłaty ich wartości, przekraczającej jego udział.

Następnie, od tak ustalonej wartości spłat należy odjąć wartość nakładów, co zapobiegnie ich podwójnemu rozliczeniu.

Należna zatem ostatecznie uczestnikowi spłata na podstawie art. 212 k.c. w związku z art. 1035 k.c. i art. 46 k.r. i o. winna wynosić 102.268,39 zł (123.131,16 zł - 20.862,77 zł).

Podstawą rozstrzygnięcia o kosztach sądowych był art. 520 §1 i §2 k.p.c. Sąd podziela w tym zakresie stanowisko prezentowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że w tzw. sprawach działowych, do jakich należą sprawy o podział majątku wspólnego, nie zachodzi sprzeczność interesów, niezależnie od tego jaki dana strona zgłasza wniosek co do sposobu podziału i jakie stanowisko zajmuje w sprawie. W takich postępowaniach strony są również w równym stopniu zainteresowane wynikiem postępowania, a ich interesy w zasadzie są wspólne, gdyż polegają na wyjściu ze stanu wspólności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 sierpnia 2012 r. w sprawie V CZ 30/12, opubl. LEX nr 1231642, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 listopada 2010 r. III CZ 46/10, opubl. OSNC 2011/7-8/88).

Sąd miał te zasady na uwadze dokonując obciążania stron wydatkami w toku postępowania. Łączne koszty sądowe uiszczone przez strony w sprawie wyniosły 3.995,16 zł (1.000 zł opłaty sądowej od wniosku uiszczone przez wnioskodawczynię oraz 2.995,16 zł koszty opinii biegłego uiszczone przez uczestnika), a zatem każdą ze stron obciążały koszty sądowej po 1.997,58 zł. Ponieważ uczestnik poniósł koszty w większym zakresie niż go obciążające, należy mu się zwrot od wnioskodawczyni w wysokości 997,58 zł.

O nieuiszczonych kosztach sądowych Sąd orzekł na podstawie art. 130³ §2 k.p.c. w zw. z art. 520 §2 k.p.c. obciążając nimi uczestnika. Sąd dopuścił dowód z uzupełniającej opinii biegłego na wniosek uczestnika, który wyłącznie składał zastrzeżenia co do pisemnej opinii biegłego i poniesione z tego tytułu kosztów nakazał pobranie na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego Bełchatowie od uczestnika J. R..

Apelację od powyższego postanowienia wniosły obie strony.

Apelacja pełnomocnika wnioskodawczyni zaskarża go w punkcie 2 oraz 4, zarzucając mu:

1. Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę, polegający na braku poprawnej weryfikacji posiadanego w sprawie materiału dowodowego poprzez stwierdzenie, że udział w majątku wspólnym wnioskodawczym wynosi 7/10 części zaś uczestnika 3/10 części, a tym samym zasądzenie na rzecz uczestnika od wnioskodawczym kwoty 102.268,00 zł;
2. Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę, polegający na braku poprawnej weryfikacji posiadanego w sprawie materiału dowodowego poprzez uznanie, że raty kredytu na nieruchomości położoną w D. były spłacane wyłącznie przez uczestniczkę od momentu uprawomocnienia się wyroku zamiast od momentu fizycznego wprowadzenia się uczestnika, tj. od 1 września 2011 r.;
3. Błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za jego podstawę, polegający na braku poprawnej weryfikacji posiadanego w sprawie materiału dowodowego poprzez uznanie, iż pożyczki od rodziców wnioskodawczyni zostały zaliczone w poczet majątku wspólnego stron;
4. Naruszenie norm prawa materialnego poprzez nieprawidłowe zastosowanie art. 43 § 2 krio poprzez ustalenie, że nakłady poczynione przez uczestnika na majątek wspólny zostały uwzględnione w stopniu, w którym rzeczywiście przyczynił się do powstania tego majątku;
5. Naruszenie norm prawa materialnego poprzez nieprawidłowe zastosowanie norm dotyczących zasad współzycia społecznego wynikających z art. 5 KC, poprzez ustalenie, że uczestnik miał jakikolwiek udział w tworzeniu majątku wspólnego w trakcie trwania małżeństwa z wnioskodawczynią.

Biorąc pod uwagę powyższe apelujący wnosił o:

1. zmianę orzeczenia poprzez ustalenie, że udział w majątku wspólnym wnioskodawczyni wynosi 9/10, zaś uczestnika 1/10;
2. zmianę orzeczenia poprzez zasądzenie od uczestnika na rzecz wnioskodawczyni kwoty 53.413,18 zł tytułem spłaty;
3. zasądzenie na rzecz wnioskodawczyni zwrotu kosztów postępowania przed Sądem II instancji
4. lub ewentualnie o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Apelacja uczestnika zaskarża postanowienie w części, tj. w pkt.: 2 i 4. Apelacja postanowieniu zarzuca:

1. naruszenie prawa procesowego art. 233 § 1 kpc w zw. z art. 316 § 1 kpc poprzez uchylenie się od oceny zeznań świadków I. C., S. N., A. R., O. R., H. R. w części w jakiej ich zeznania dotyczą wykonywania przez uczestnika pracy w gabinecie żony, wspólnych wyjazdów do pracy, wspólnej opieki nad dzieckiem, pracy uczestnika na budowie, pełnego zaangażowania uczestnika w życie rodziny z wyłączeniem własnych rozrywek, hobby, a także braku jakichkolwiek oznak trwonienia pieniędzy, zachowania niezgodnego z normami etycznymi czy zasadami współżycia społecznego, uchylenie się od oceny zeznań stron, które zeznawały odmiennie na okoliczność pracy i zaangażowania uczestnika w życie rodzinne i pomnażanie majątku rodziny, brak wyjaśnienia dlaczego Sąd przyjął proporcje udziału stron w majątku wspólnym jak 7/10 do 3/10, dowolne i sprzeczne z zasadami logiki i doświadczenia życiowego ustalenie, że w sprawie zachodzą przesłanki ustalenia nierównych udziałów gdyż uczestnik przez okres od 2005 r. nie był związany żadną formalną umową o pracę, uchylenie się od oceny dowodu w postaci uzasadnienia wyroku Sądu Okręgowego bowiem uzasadnienie nie wiąże Sądu i podlega ocenie w powiązaniu z innymi dowodami w sprawie, dowolne ustalenie aż 9 miesięcy na dokonanie spłaty przez wnioskodawczynię,
2. naruszenie art. 328 § 1 kpc poprzez niewyjaśnienie które dowody Sąd uznał za wiarygodne a którym odmówił wiarygodności i dlaczego 328 § 2 kpc poprzez lakoniczne uzasadnienie prawne w części dotyczącej przesłanek zastosowania wyjątkowej i mającej doniosłe skutki prawne dla strony instytucji w postaci ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym.
3. naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię 43 § 2 kro polegającą na nie uwzględnieniu wyjątkowej roli tego przepisu , który może mieć zastosowanie w sytuacjach wyjątkowych kiedy jedna ze stron w sposób rażący i uporczywy nie przyczynia się do powstania majątku wspólnego ,
4. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na błędnym rozliczeniu nakładów (podwójnym zaliczeniu spłaty kredytu przez wnioskodawczynię) oraz przy ustalonych przez Sąd nierównych udziałach odstępnie od tej zasady przy rozliczaniu nakładów.

Mając powyższe na uwadze apelujący wnosił o:

1. zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. 2 poprzez oddalenie wniosku o ustalenie nierównych udziałów małżonków w majątku wspólnym oraz zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. 4 poprzez zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika postępowania kwoty 205.219,00 zł tytułem spłaty, płatnej w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wymagalności do dnia zapłaty w razie uchybienia terminu płatności, ewentualnie o zmianę zaskarżonego postanowienia w pkt. 4 poprzez zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika postępowania kwoty 123.131,00 zł tytułem spłaty płatnej w terminie 3 miesięcy od dnia uprawomocnienia się postanowienia wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wymagalności do dnia zapłaty w razie uchybienia terminu płatności,

2. ewentualnie o uchyleniu zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od wnioskodawczyni na rzecz uczestnika postępowania kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego wg norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Z apelacji uczestnika:

Wniesiony środek odwoławczy jest częściowo uzasadniony, co musiało skutkować zmianą zaskarżonego postanowienia.

Pogląd sądu, że istniały w realiach rozpoznawanej sprawy podstawy do ustalenia nierównych udziałów w majątku wspólnym jest całkowicie błędny. Nie znajduje odzwierciedlenia w zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym, ale także w powołanym, w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, przepisie art. 43 § 2 i 3 krio.

Regułą jest, że oboje małżonkowie mają równe udziały w majątku wspólnym (art. 43 § 1 krio). Zasada ta zawiera odstępstwa. Ustalenie nierównych udziałów musi uwzględniać wszystkie dyrektywy, jakie zostały wskazane w przepisie powołanego przepisu w paragrafach 2 i 3.

Kluczowe znaczenie w tym zakresie jest ustalenie czy zaistniały ważne powody uzasadniające przyjęcie nierównych udziałów. Na tle w/w przepisu istnieje bogaty dorobek judykatury, w którym wskazano istotę ważnych powodów definiując to określenie. Przyjmuje się, że ustalenie nierównych udziałów musi być oparte na stwierdzeniu, że w realiach rozpoznawanej sprawy zasady współżycia społecznego przemawiają za odstępstwem od reguły wyrażonej w art. 43 § 1 krio.

Sama więc przesłanka – stopień przyczynienia się każdego z małżonków do powstania majątku wspólnego, jest niewystarczająca. Ważne powody stanowią niezależną przesłankę do ustalenia nierównych udziałów. Treść uzasadnienia zaskarżonego postanowienia daje się wskazywać, że Sąd I instancji całą swoją uwagę skupił jedynie na ustaleniu stopnia przyczynienia się każdego z uczestników do powstania dorobku.

Ważne powody istnieją w sytuacji, gdy postępowanie jednego z małżonków jest nacechowane szczególną nagannością. Chodzi o sytuacje, w których jeden z małżonków w sposób rażący lub uporczywy nie przyczynia się do powstania dorobku – stosownie do swoich sił i możliwości zarobkowych (por., np. orzeczenie Sądu Najwyższego z 26.XI.1973r., III CRN 227/73, OSN 1974/11/189). Przypadek takowy zachodzi najczęściej, gdy jeden z małżonków porzuca rodzinę, zaniedbuje swoje obowiązki wobec drugiego oraz dzieci oraz swoim nagannym społecznie zachowaniem trwoni majątek wspólny. Ważnym powodem może być również długotrwała separacja, podczas której każdy z nich gospodarował samodzielnie i dorabiał się niejako „na własny rachunek”.

Wina w rozkładzie pożycia małżeńskiego orzeczona w postępowaniu rozwodowym ma jedynie znaczenie drugorzędne.

W niniejszej sprawie – wbrew zapatrywaniu sądu meriti – w/w okoliczności nie wystąpiły.

Uczestnik nie pozostawał w długotrwałej separacji z wnioskodawczynią. Materiał dowodowy nie upoważnia do stwierdzenia, że nadużywał alkoholu oraz trwonił zgromadzony majątek dorobkowy. Brak jest również dowodów na to, że rażąco zaniedbywał swoje obowiązki wobec wnioskodawczyni oraz dziecka. Nie nastąpił także przypadek porzucenia rodziny.

Z tych przyczyn nie można przyjąć, że ważne powody zaistniały w niniejszej sprawie.

Zgodzić się natomiast należało z Sądem Rejonowym, że stopień przyczynienia się uczestnika do powstania i pomnażania dorobku był mniejszy niż wnioskodawczyni. W czasie trwania wspólności ustawowej wnioskodawczyni pozostawała w samozatrudnieniu prowadząc gabinet stomatologiczny i uzyskując dochody na poziomie 4.000-4.500 złotych miesięcznie. Uczestnik w trakcie dość krótkiego małżeństwa uzyskiwał dochody mniejsze. Istniały przerwy

w wykonywaniu zatrudnienia. Poza sporem jednakże jest, że również on zajmował się prowadzeniem domu i wychowaniem dziecka. Wnioskodawczynie mieszkając w Ł. prowadziła działalność gospodarczą na terenie B. (odległość ok. 55 km). Ze zgodnych oświadczeń obojga uczestników, złożonych podczas rozprawy apelacyjnej, wynika, że skarżący w pewnym stopniu uczestniczył w tej działalności gospodarczej. Częstokroć przywoził żonę do miejsca jej pracy, a następnie oboje wracali do Ł.. Nie tylko wnioskodawczynie, ale w pewnym zakresie uczestnik brał udział w sprzątaniu gabinetu oraz w jego zaopatrzeniu.

Powyższe względy na pewno uzasadniają tezę o nierównym stopniu przyczynienia się do powstania dorobku każdego z małżonków. Zróżnicowanie to nie jest jednakże w takim rozmiarze jak to przyjął Sąd Rejonowy. Sprawowanie pieczy nad dzieckiem i prowadzenie domu jest w sposób równorzędny traktowane jak zwyczajna praca zarobkowa. Wypracowane w tej mierze stanowisko judykatury jest jednoznaczne (por., np. Kodeks rodzinny i opiekuńczy. Komentarz pod red. K.Pietrzykowskiego, Wyd. C.H.Beck, W-wa 2003, str.442-444).

Treść motywów pisemnych zaskarżonego orzeczenia prowadzi do wniosku, że Sąd I instancji okoliczności tej w sposób niedostateczny wziął pod uwagę. Matematyczne wyliczenie okresu zatrudnienia każdego z uczestników ma – z przyczyn podanych wyżej – znaczenie drugorzędne, skoro na równi z pracą w ramach zatrudnienia jest traktowana praca na rzecz rodziny. Są to różnego rodzaju czynności natury faktycznej jak też prawnej, które są niezbędne dla funkcjonowania rodziny jako całości. W realiach niniejszej sprawy są to czynności dotyczące wychowania dziecka, ale także prace budowlane, jakie skarżący wykonywał przy budowie wspólnego domu.

Mając to na uwadze, ustalenie nierównych udziałów było w oczywisty sposób błędne, pozostając w sprzeczności z zeznaniami świadków: I.C., A. R., S. N., O. R., H. R.. Pomijając relacje w/w osób Sąd Rejonowy dopuścił się obrazy art. 233 § 1 i § 2 k.p.c., ale również art. 328 § 1 k.p.c. Sąd winien roztrząsać cały zgromadzony materiał dowodowy nie zaś wybrane jego elementy.

Ma rację autor apelacji, że wyliczenia spłaty są obarczone błędem. Poza sporem było, że wnioskodawczynie spłacała kredyt samodzielnie po ustaleniu wspólności ustawowej. Ustalona w tej mierze kwota – 20.862,77 złotych nie była kwestionowana przez uczestnika. Do odliczenia – co trafnie podnosi apelacja – pozostaje 1/2 tej sumy, tj. 10.431,38 złotych, bowiem także wnioskodawczynie stosownie do swojego udziału w majątku wspólnym była zobowiązana do spłaty kredytu.

Wyliczenia kwoty spłaty pieniężnej a dokonane przez autora apelacji pod względem rachunkowym są prawidłowe i nie budzą zastrzeżeń. W sprawie niniejszej zaistniały jednakże szczególne okoliczności (art. 5 k.c.) uzasadniające miarkowanie wyliczonej kwoty 205.218,62 złotych.

W judykaturze ugruntowany jest pogląd, że art. 5 k.c. może mieć zastosowanie w sprawie o podział majątku wspólnego przy obniżeniu należnych byłemu małżonkowi spłat lub dopłat pieniężnych. Wnioskodawczynie uzyskuje wynagrodzenie miesięczne bardzo zbliżone do średniej płacy krajowej. Jej budżet domowy jest obciążony wymienionymi kosztami dojazdu z domu do pracy i z powrotem. Jest matką, która obecnie samotnie wychowuje małe dziecko. Alimenty od uczestnika są w stosunkowo niskiej wysokości. Są do spłacenia kredyty. Wszystkie te okoliczności uzasadniają, ażeby należną uczestnikowi spłatę pieniężną obniżyć do kwoty 170.000 złotych.

Rozłożenie tej sumy jest uzasadnione i podyktowane możliwościami finansowymi i dochodami wnioskodawczynie. Jak wynika z jej oświadczeń złożonych podczas rozprawy apelacyjnej posiada oszczędności w kwocie około kilkudziesięciu tysięcy złotych. Zgromadzenie więc sumy w ramach pierwszej raty w wysokości 100.000 złotych jest realnie możliwe i nie odbije się na jej rodzinie. Wyasygnowanie kolejnej raty w wysokości 70.000 złotych wymagało, ażeby termin płatności ustalić na dzień 30 kwietnia 2017 roku.

Z tych więc przyczyn i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. należało orzec jak w postanowieniu.

Z apelacji wnioskodawczynie:

Apelacja skarżącej jest całkowicie nieuzasadniona. Wbrew temu, co zarzuca autorka odwołania – z przyczyn podanych wyżej – nie zachodził przypadek ustalenia nierównych udziałów – także w rozmiarze większym niż to ustalił Sąd Rejonowy.

W sprawie o podział majątku wspólnego poprzez art. 46 krio w kwestiach nieunormowanych w artykułach poprzedzających od chwili ustania wspólności ustawowej do majątku, który był nią objęty, jak również do podziału tego majątku, stosuje się odpowiednio przepisy o wspólności majątku spadkowego i o dziale spadku. Będą zatem miały zastosowanie przepisy art. 617 i n. k.p.c. i art. 680 i n. k.p.c.

W zakresie prawa materialnego odpowiednio stosuje się przepisy art. 195 i n. k.c. oraz przepisy art. 1035 i n. k.c.

Ustanie wspólności ustawowej w wyniku rozwodu następuje z datą, w której orzeczenie to staje się prawomocne. Z tą bowiem datą współwłasność łączna pomiędzy małżonkami przekształca się w ułamkową. Z tej oto przyczyny skład majątku dorobkowego ustala się na tę właśnie datę. Dorobek stanowią nie tylko aktywa, ale także pasywa. Długi nie spłacone nie podlegają rozliczeniu w postępowaniu o podział majątku wspólnego. Spłata całości lub części długu podlega rozliczeniu w ramach konstrukcji nakładu z majątku osobistego na majątek wspólny.

Chodzi o sytuację, gdy uregulowanie długu następuje po ustaniu wspólności ustawowej. Mamy do czynienia z datą, w której orzeczenie rozwodowe stało się prawomocne. Z tej zatem przyczyny błędnie w apelacji jej autorka domaga się rozliczenia spłaty przez nią części kredytu przed orzeczonym rozwodem, tj. w trakcie trwania wspólności ustawowej, choćby przez pewien czas strony pozostawały w rozłączeniu.

Lektura zebranego w sprawie materiału dowodowego nie upoważnia do stwierdzenia, że pożyczki udzielone przez rodzinę wnioskodawczyni były przeznaczone wyłącznie dla córki. Cel poprawy finansowej zmierzał do wybudowania wspólnego domu, który miał zaspokajać potrzeby całej rodziny. O ile nie zostały one spłacone to stanowią one dług.

Zgodnie z regułą wyrażoną wyżej długi nie spłacone nie podlegają w niniejszej sprawie rozliczeniu. Pomimo ustania małżeństwa nadal one istnieją i obciążają oboje małżonków.

Kwestia ta była dostrzeżona przez pełnomocnika skarżącej, który podczas rozprawy apelacyjnej sprecyzował wartość przedmiotu zaskarżenia o kwotę zaciągniętych pożyczek. Sumy z powyższego tytułu nie mogły być wzięte pod uwagę w końcowym rozstrzygnięciu.

Reasumując, zarzuty błędnych ustaleń oraz obrazy prawa materialnego, wskazanego w apelacji nie mogły odnieść zamierzonego skutku.

Z tych przyczyn i na podstawie art. 385 k.p.c. wniesiona apelacja podlegała oddaleniu jako nieuzasadniona.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 520 § 1 k.p.c., stosując zasadę w nim wyrażoną, że każdy z uczestników ponosi koszty związane ze swoim udziałem w sprawie.

JG/AOw

SSA w SO Arkadiusz Lisiecki

SSO Jarosław Gołębiowski SSR Aleksandra Szymorek-Wąsek

Na oryginale właściwe podpisy